

[trk], 2020, 1 (1): 87/104

Çağdaş Sanatta Göç Teması

The Theme of Migration in Contemporary Art

Hüseyin DEMİREL

Öğrenci, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/
Student, Karabuk University, Graduate Education Institute/
hseyindemirel34@gmail.com, Orcid ID: 0000-0001-6601-1472

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 19.12.2020
Kabul Tarihi / Accepted : 29.12.2020
Yayın Tarihi / Published : 29.12.2020
Yayın Sezonu : Aralık
Pub Date Season : December

Atıf/Cite as:

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından ve bir intihal programında incelenmiş intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two reviewers and in a plagiarism program and has been confirmed to be free of plagiarism. <http://www.trkdergisi.com/>

Copyright © Published by Enver KAPAĞAN, Mustafa KUNDAKCI, Yılmaz BACAĞLI and Yalçın ALTAY Since 2020 – Bolu, Turkey. All rights reserved.

Çağdaş Sanatta Göç Teması

Öz

Sanat doğası gereği toplumdaki her türlü değişimden etkilenen bir olgudur. Yaşadığı toplumda eser üreten sanatçı; o toplumdaki çıkarımlardan beslenen, gelişen ve değişen bir bireydir. Sanat eserleri zamanının sosyolojik, teknolojik, psikolojik ve ekonomik değişimlerinin göstergesidir. Dolayısıyla yaşamdaki her türlü değişim sanatçıların üretimlerine doğrudan yansımaktadır. Bu bağlamda günümüzde büyük bir toplumsal sorun olan göçlerin neticesinde mültecilerin ve göçmenlerin yaşadığı insanlık dışı dram, bugünün yerli ve yabancı sanatçıların göç kavramını ele almalarında önemli bir etkidir. Bu çalışmada göç kavramı, dünyada ve Türkiye’de sanata yansımalarından örnekler verilerek irdelenmiştir. İnsanlar yüzlerce yıldır çeşitli sebeplerle yaşadıkları coğrafyalardan ayrılmak, başka coğrafyalara taşınmak zorunda kalmıştır. İnsan sosyolojisi üzerinde dinamik bir etki oluşturan, onun hayatının rutin akışını değiştiren bu hareketlilik göç kavramıyla karşılanmaktadır. Göçler; başta insan ve insana ilişkin inanç, düşünce, hukuk gibi kavramlar olmak üzere hayatın bütün unsurlarının olumlu veya olumsuz anlamda değişimine öncülük etmiştir. Bu çalışmada geniş kapsamlı bir olgu olan göçün, toplum içindeki bireylere yansıyan olumsuz etkilerini, insanlarda yarattığı psikolojik değişimi, aidiyet gibi insana özgü duyguları sanatsal boyuta taşıyan ve bu toplumlarda yaşananları görünür kılan çağdaş sanatçıların göç temasını sanatlarında işleyiş biçimlerine değinilmiştir. Günümüz çağdaş sanatında göç teması, kendisine fazlaca yer bulmaktadır. Mülteci, aidiyet, özgürlük, yaşam gibi kavramlar sanatçıların göç kavramını irdelemelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Sanat eserinin üretildiği zaman içinde göç kavramı sanatçının geçmişinde, yıkıcı izler bırakmışsa bu durum sanatçının ürettiği eserlerde de görülebilmektedir. Nitekim göçleri kaçınılmaz kılan sebepler, bu hareketliliğin sonuçlarının toplumların hayatları üzerindeki etkisi çağdaş sanatçıların eserlerine konu olmaktadır. Türkiye’de ise, sanat yaratımlarında göç olgusuna gündemde olan olaylardan kaynaklı sıkça rastlanıldığı görülmektedir. Çağdaş sanatın disiplinler arası yeni ifade imkânları geliştirmesi sanat eserlerinde sebepleri ve sonuçları bakımından çoklu bir yapı gösteren göç olgusunu kapsayıcı bir şekilde değerlendirmesini sağlamıştır.

Bu durumun bir sonucu olarak çağdaş Türk sanatlarında da göç olgusuyla ilişkili aidiyet, kimlik, mekân, ötekileşme, bellek gibi kavramlar sanatçıların sanat pratiklerine konu olmaktadır.

Anahtar kelimeler: Çağdaş Sanat, Sanatçı, Göç, Göçmen, Tema.

The Theme of Migration in Contemporary Art

Abstract

Art, by its nature, is a phenomenon that is affected by the change in society. they are sources that bear the traces of the structure of society in the works. The artist is a developing and changing individual who lives in society and feeds on the inferences he takes from society, and he reflects his life, the characteristics and structure of the society he is in, in his works. the change in life is reflected in the artist. Artworks are the reflection of the sociological, technological, psychological and economic changes of the time. If the concept of migration left traces in the artist's life and past during the time the artwork was produced, this can also be seen in the works produced by the artist. People have had to leave the regions where they lived for centuries for different reasons. This separation, expressed with the concept of migration, brought about a multi-faceted effect on people and space, far from uniformity. Migration has enabled the belief, thought and rules of human beings to change. This study examined the migration concept by giving examples of reflections on art in Turkey and the world. In today's contemporary art, migration takes place a lot. Concepts such as refugee, belonging, freedom, and life are important for artists to reflect the concept of migration to their work. Artists mostly focus on the effects of the causes and consequences of migration on individuals and societies. In Turkey, it is seen frequently on the agenda because of the events of migration in the art. The interdisciplinary expression that allows the creation of contemporary art understanding has also enabled migration to be addressed in all aspects. Turkey migration linked to belonging in contemporary art, space, identity, memory, alienation, counter-culture, the concept seems to be included in the practical arts.

Keywords: Contemporary Art, Artist, Migration, Immigrant, Theme.

Giriş

Günümüzde özellikle de son yıllarda gündemde olan olaylara karşılık mülteciler, kendi istekleri doğrultusunda göç eden insanlar, ya da göç etmek zorunda bırakılan insanlar, terk etme, savaş, zorunlu göç, ayrılık, yurtlarından çıkarılma, terk edilmiş mekânlar, hayat, yıkım, aidiyet, hürriyet hane, gibi kavramlar günümüz çağdaş sanatçıların göç kavramını ele almalarında önemli rol oynar. Bu kavramlar eserlerinin ana temaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanatçılar göç kavramı hakkındaki izlenimleri ve çeşitli imgeler yoluyla, mekân, birey, kurguları ile göçün bu zorlu ve olumsuz etkilerini, yarattığı değişimi, aidiyet duygusunu sanatsal boyuta taşıdıkları sanatında aracılığıyla bu konuya dikkat çekip, bu toplumlarda yaşananları görünür kılmaya çabasında oldukları görülmektedir. Tarihe baktığımızda insanlar sürekli hareket ve değişim içinde olmuştur. Günümüzde de insanlar birçok nedenden dolayı yaşadıkları yerleri terk etmek durumunda kalmıştır. Bu durumun nedeni olarak kaliteli bir yaşam arayışı, konfor, refah elde etmek iken daha sık rastlanan başlıca nedenleri arasında savaşlar, yıkımlar, açlık gibi birçok olumsuz neden insanları zorunlu göçe maruz bırakmıştır. Göç olgusu geçmişten günümüze toplumların kültürel yapısının değişiminde etkin rol oynamıştır. Göç, bu kadar dolaylı etkileri ve anlamları olan bir kavramdır. Göç kavramı;

“Bir canlının kendi isteği veya zorunluluktan bulunduğu yerden başka bir yere gitmesi, hareket etmesi anlamına gelir. Ulusal ve uluslararası sınırlar içinde önemli bir yere sahip olan göçün altında politik, sosyal, kültürel, ekonomik birçok neden yatar. Örneğin Türkiye’de 1950’ler sonrası yaşanan göçler, ağırlıklı olarak ekonomik sebeplerden kaynaklanırken günümüzde, savaşlar, iç karışıklıklar bireyleri göçe zorlamaktadır. Yerinden edilme ya da terk etme, gitme durumu bakımından travmatik ya da duygusal bir anlama sahip olan göç; edebiyattan şiire, sinemaya, resme kadar birçok sanat dalının konusu olmuştur.” (Girgin, 2017)

Göç sürecinin yoğun yaşanması birçok çeşitli önemli sonuçlara yol açmıştır. Yaşanan bu göçler sadece bir nüfus değişiminden çok ülkelerin sosyokültürel değişimi, ekonomilerinin üzerindeki etkisi nedeniyle sabit olmayan güncel bir kavram haline gelmiştir. Suriye'deki iç savaştan dolayı göç etmek zorunda kalan insanlar en yakın komşularına ve dünyanın çeşitli

kıtalarına dağılmışlardır. Bu süreçte birçok göç hareketi yaşanmıştır. Sadece Suriye'den değil. Aynı zamanda Afrika kıtası, Ortadoğu ülkelerinden dünyanın çeşitli ülkelerine ve Türkiye'ye de göç yaşanmıştır. Bu göç hareketinin bir sonucu olarak göç alan ülkelerde büyük sorunlar ve belirsizlik yaşanmaktadır. Bazı Avrupa ülkelerinde birçok milletten insan uyum sorunları yaşamış ve bunun sonucunda bazı sosyolojik sorunlarla birlikte kültürel değişimler ortaya çıkmıştır. Göç eden insanlarda ve göç alan toplumlarda göçün bir sonucu olarak meydana gelen birçok kültürel değişim vardır. Örneğin, dünyanın birçok ülkesinden göç alan bir kıta olan Avrupa, artık çok kültürlü bir sosyal düzeni ifade eden bir merkez haline gelmiştir. Farklı Kültürlerin etkileşimi birleşmesi ve melez kültürlerin ortaya çıkışı, yoğun göç süreçleriyle doğrudan ilişkilidir (Seyitvan, 2017). Göç sosyokültürel, politik ve ekonomik gibi oldukça geniş bir alana yayılan iyi veya kötü etkilerinin yanı sıra yaşamın içinden beslenen sanat içinde de etkin olarak yer almaktadır. Genel olarak göçün etkileri üzerinde duran sanatçıların irdeledikleri temalar; göçün olumsuz izleri olarak sayılan ötekileşme, kimlik, yerleştiği ülkelerde kendilerini onaylatma ihtiyaçları, melez kültür ve arabesk olarak kendini göstermektedir. Bu temalar çağdaş sanatçıların sanat yaklaşımları ve pratikleriyle değişik biçimlerde üretimlerine yansımaktadır. Sanatçılar göçün ortaya çıkardığı problemleri ele almaları bakımından bu toplumlarda yaşananları görünür kılmakta ve çözümüne yarar sağlamaktadır (Çeber, 2018).

Göç Olgusunun Çağdaş Sanata Yansıması

Çağdaş sanatın göçe bakış açısı ise tarihi ve kavramsal anlamlarını ifade eden komplike bir anlayışa sahiptir. Genellikle göçün nedenleri ve sonuçlarının insan ve toplum üzerinde yarattığı etkilere yönelir. Sebep-sonuç ilişkisinin çoğunlukla bir arada ifadesi söz konusudur. Göç kavramı bir tema olarak sanat içerisine girdiğinde örnek olarak yoksulluk, savaşlar, göç etmek zorunda bırakılan insanlar, yerinden olma, mülteciler, sınır dışı etme, aidiyet gibi kavramlar ile çağdaş sanatta kendine yer bulmaktadır (Girgin, 2017).

Göç olgusunun sanata yansımalarına baktığımızda bu konuyu yapıtlarına taşıyan bazı sanatçılardan örneklere yer verilmiştir.

Görsel 1. Banksy, "Mülteci Teknesi", Yerleştirme, 2016

Kimliğini açıklamayan sokak sanatçısı, film yönetmeni ve ressam Banksy, bu çalışmasında mülteci sorununa değinmiştir. Sanatçı, İngiltere’de terk edilmiş, eski bir spor merkezini geçici sergi alanına çevirmiştir. Weston-super-Mare tatil kasabasında büyükler için bir eğlence parkı olarak düzenlenen ‘Dismaland’ adlı bu sergide eserler, bolca toplum eleştirisi içerdiğinden Banksy bu alanı “küçük çocuklar için müsait olmayan aile eğlence parkı” diye tanımlamıştır. Dikkat çeken bu eserde kalabalık mülteci botların yüzdüğü ve içerisinde ceset dolu bir gölet dikkat çekmektedir. Banksy’e ait olduğu düşünülen sergide en çok üzerinde konuşulan iş olan mülteci teknesi adlı yerleştirme çalışması insanlara büyük rahatsızlık vererek, sıradanlaştırılan insanları bize göstermektedir. Ayrıca sanatçı Dismaland sergisinde bulunan mülteci teknelerinden birini sosyal medya hesabından satışa çıkarıp, satıştan elde edilen tüm geliri mülteciler için bağışlanacağını söylemiştir. (Banksyden, 2018: <https://www.artkolik.net/haber/banksyden-sosyal-medya-cekilisi-2682>)

Görsel 2. Ai Weiwei, Güvenli Geçiş, 2016

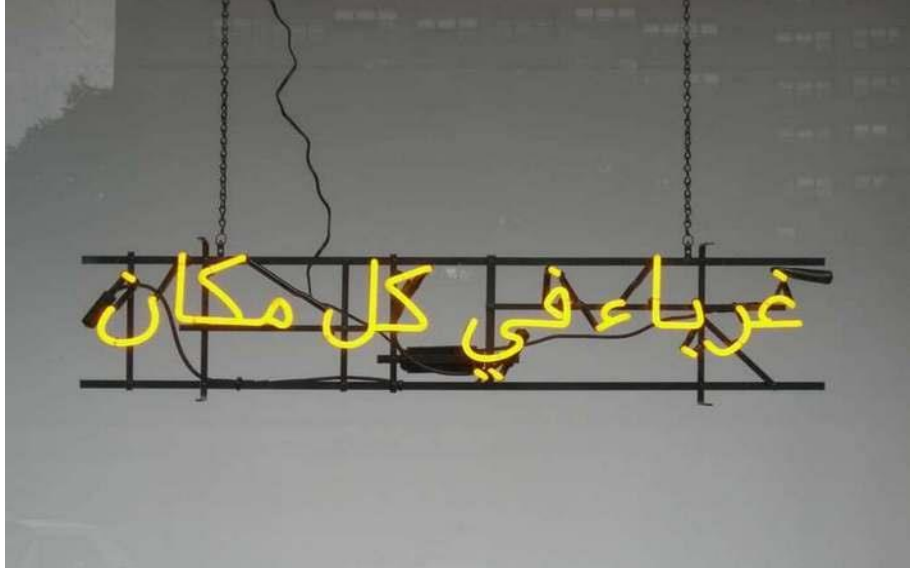
Ai Weiwei'nin 2016 yılında yaptığı yerleştirme çalışmasında ise Midilli Adası'nda bırakılan binlerce turuncu can yeleğini toplayarak, Berlin Konser Salonu'nun girişindeki kolonların üzerlerini binlerce can yeleğiyle paketlemiştir. Berlin'deki Konzerthaus binasının kolonlarını 14 bin can yeleği ile çeviren Çinli sanatçı Ai Weiwei', yerleştirmesini Viyana'da da gerçekleştirmiştir. Ai Weiwei, geçtiğimiz yıl mültecilerin Avrupa'ya ilk ayak bastıkları noktalardan olan Midilli Adası'na bir stüdyo kurmuştur. Sık sık adayı ziyaret eden Weiwei, mültecilere fotoğraflarını sosyal medya hesaplarından paylaşmıştır. Bu konuda tepkisini belli eden sanatçı, son olarak Danimarka'nın mülteci politikası sebebiyle ülkedeki sergisini iptal etmiştir. (Yılmaz, 2016: <https://www.arkitera.com/haber/ai-weiwei-multeci-sorununu-14-000-can-yelegi-ile-gozler-one-serdi>)

Görsel 3. Reena Saini Kallat, İsimsiz (Harita, Çizim), 2011, Elektrik telleri ve bağlantı parçaları, 10 dk. Sesli döngü

Göç kavramını sanat üretimine dâhil edip dünya haritasını kullanarak gösteren Hintli çağdaş sanatçı Reena Saini Kallat, bu çalışmasını, birbirine bu denli bağlı olunan bir dünyada göç yasaları, kapanan sınırlar, müdahaleler, önyargılar, yaptırımlar ve sınırları geçmek isteyen insanların maruz kaldığı zorlukları harita metaforunu kullanarak gerçekleştirmiştir. Sanatçı dünyanın her bölgesinde gerçekleşen küresel sorun haline gelen göç hareketini, elektrik kabloları ile göstermiştir. Elektrik akışı ile ifade edilen bu döngüde bir yerden ayrılmanın yanı sıra göçün sebep olduğu farklı kültürlerle etkileşim de söz konusudur.

Çalışmadaki bu döngü ve hareket aynı zamanda bir seçim ve zoraki bir yerlere gönderilen veya tahsis edilen bölgelere yerleşen göçmenlerin arasında yeni bölünmelere sebep olan küreselleşmenin ve göç sürecinin bir parçasıdır. Reena Saini Kallat'ın 'İsimsiz' adlı bu eserinde, işgücü amacıyla göç eden insanların dünyada ki hareketleri ve akışlarının, kültürel çeşitliliği de yanında getirdiğine vurguda bulunarak bu noktaya göndermede bulunmuştur (Girgin, 2017).

Görsel 4. Claire Fontaine, Yabancılar Her yerde (Arapça), 2005,

Claire Fontaine'nın neon Arapça kelimeler kullanarak neon ışıkla yaptığı bu çalışma, ise sanat galerisi içinde öyle bir yere konulmuştur ki çalışmanın seyirci ile etkisi yalnızca sanat galerisi ile kısıtlı kalmaz. Çevre ile de etkileşimde bulunur. 2005 yılından günümüze İngilizce dışında birçok dilde neon ışıklarla yaptığı levhalarla ünlenen sanatçı bu eserde de yabancılaşmak yabancılık gibi insana özgü tecrübeleri evrensel koşullar olarak tekrardan tanımlamıştır. İzleyiciye, göçmen bir insanı hayal etmek, empati kurmak için herhangi bir yerde, bir noktada bizimde yabancı olabileceğimizi ya da bu durumu yaşayabileceğimizi bize anımsatır (Girgin, 2017). Neon ışıklarla Arapça olarak yazılan 'Yabancılar Her Yerde', adlı bu eserde sanatçı yabancıların hâkim olduğu görüşünü sorgulamak için yeni bir anlama bürünür. Gerçekte bu tabeladaki kısacık metin, insan durumunun önemli bir yanını gözler önüne sermiştir (Block, 2012).

Görsel 5. Issam Kourbaj, Kaybedilen Başka Bir gün, 1,579, Londra civarında 5 lokasyon

Suriyeli çağdaş sanatçı Issam Kourbaj İngiltere’de yaşamını sürdüren zorunlu göçe maruz kalmış sanatçılardan birisidir. Göç, göçmen, barınma ve çocuk olmak gibi temalara dikkat çeker. Bu yerleştirme çalışması, Londra’daki Arap kültürünü anma şenlikleri olan Shubbak festivali sebebiyle, Londra’nın farklı yerlerinde gerçekleştirilmiştir. Farklı kentlerde sergilenen ‘Kaybedilen Başka Bir gün’ isimli yerleştirme çalışmasında, Suriye göçmen sorununa değinmiştir. 2011 yılından itibaren Suriye’de yaşanan savaşa dair çalışmalar üreten sanatçı, bu tür yerleştirme çalışmaları ile insanların mültecilere, göçmenlere yardım etmesini ve destek olmasını teşvik etmeyi amaçlamıştır. Ayrıca bu var olan göç sorunu hakkında insanları bilinçli olmaya da davet etmektedir (Issam Kourbaj..., Alserkal Venue). Sanatçı bu yerleştirme çalışmasında malzeme olarak çeşitli ilaç kutuları, eski kitaplar ve farklı ürün kutuları gibi atık malzemeler kullanmıştır. Eski yıpranmış kitapları birbirinden ayırıp binalardaki tabela algısını izleyiciye hissettirmek için siyah çizgilerle şekillendirerek ve Arapça yazılar ekleyerek bu çalışmasını oluşturmuştur. Çalışmanın çevresini ise yanmış kibrit çöpleri ile çevirmiştir. Bu yanmış kibritler Suriye’deki iç savaşın başlangıcından o güne kadar geçen günlerin sayısını temsil etmektedir (Girgin, 2017).

Türkiye Çağdaş Sanatında Göç Olgusu

Türkiye'deki sanat üretimlerinde de göç etme hareketinin toplumsal ve bireysel sonuçlarının çeşitli yaratımlarla çağdaş sanat eserlerine yansıdığı görülmektedir. Çağdaş sanat düşüncesinin yaratımına olanak tanıdığı disiplinler arası ifade biçimi göç olgusunun birçok yanının irdelenmesine de olanak sağlamıştır. Bu noktada Türkiye güncel sanatında göç olgusuyla ilişkili olan yabancılaşma ötekileştirme aidiyet, kimlik, mekân, kültür gibi kavramların çağdaş sanatçılar tarafından sık olarak işlendiği ve sanatçıların üretimlerinde de yer verdikleri önemli bir tema olarak karşımıza çıkmaktadır.

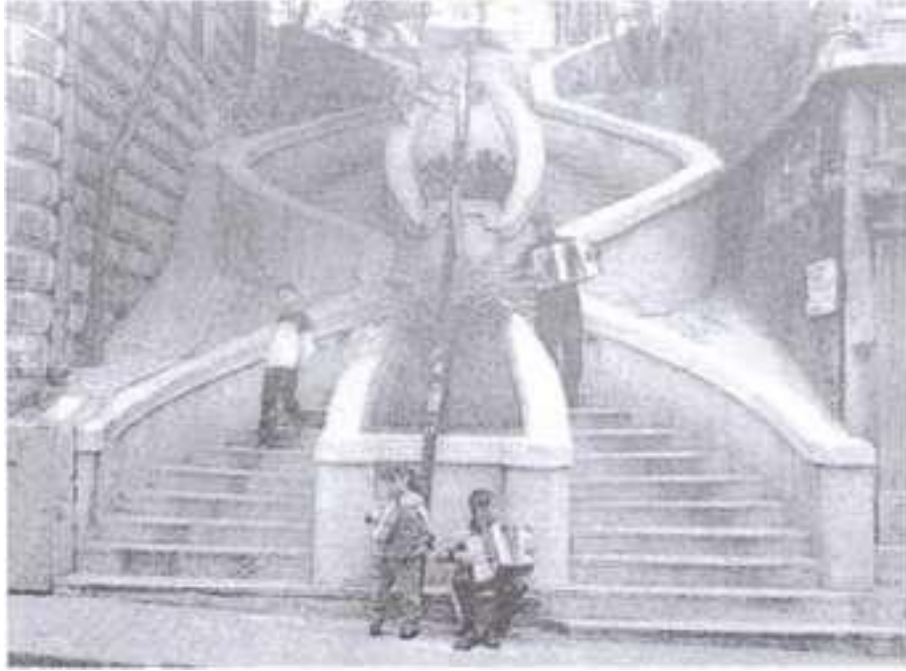
Çalışmalarını göç, kültür, kimlik, aidiyet, bellek gibi benzeri kavramlar üstünden oluşturan, Türk güncel sanatın önemli isimlerinden olan Gülsün Karamustafa; göçebe bir aileden gelen bir birey olarak, şahsi tarihini çoğunlukla çalışmalarına da yansıttığı görülmektedir. Sanatçı genellikle kırsal yerlerden şehirlere uzanan göçlerden etkilenen insanları ve bu insanların şehir yaşamına uyum sürecini öncelikli olarak ele almaktadır. Sanatçının kariyeri süresince uğraştığı zorunlu göçü, olma, Kırsal alandan şehre uzanan insan hareketlerinin sebep olduğu yaşanmışlıkları, travmaları, göçmenleri, göçebe şekilde yaşamlarını sürdüren insanları çeşitli materyallerle görünür kılarak eser, mekân ve nesnelere eklektik bir yapı içinde birleştirmiştir. Bu bağlamda sanatçının çalışmalarının başlıca teması göç olgusudur (Erol, 2020).

Görsel 6. Gülsün Karamustafa, Kuryeler, 1991, Yerleştirme

Gülsün Karamustafa bu çalışmasını 1991 yılında, yapılan Anı Bellek sergisi için ürettiği bir eserdir. Sanatçı bu çalışmasında, Yugoslavya göçünü ele alarak, zamanında büyükannesinin yaşadıkları anılardan yola çıkmıştır. Belleğinde yer edinmiş izler ve anlatıların ışığında kurguladığı çalışma, büyükannesinin söylediği bir cümleden etkilenerek ortaya çıkmıştır. Büyükannesi biz “Sınırlardan geçerken önemli olan eşyalarımızı, çocuk yeleklerinin içine saklıyorduk” cümlesine yönelik biçimlenmiştir. Sanatçı üç adet çocuk yeleğinin içine şahsına ait önemli gördüğü şeyleri dikmiştir. (Erol, 2020).

Görsel 7. Gülsün Karamustafa, Merdiven, 2001,

Sanatçının göçmenleri ele aldığı bir diğer çalışma ise 'Merdiven adlı çalışmadır. Karamustafa bu çalışmayı kurguladıktan sonra videoya çekerek gerçekleştirmiştir. Çalışmada Galata semtinde bulunan Kamondo merdivenlerinin önüne yerleştirdiği Romanyalı göçmen çocuklarına kendi kültürlerine ait şarkılarını söyletmiştir. Sanatçının 2001 yılında ürettiği Merdiven adlı bu çalışması Beyoğlu'nda oluşturduğu hazır bir kurgudur. Sanatçı, çocukların vizelerinin geçerlilik zamanı dolduğu için polisler tarafından sınır dışı edilene kadar akordeon çalarak hayat mücadelesi verişlerini ve sonra oturma izni alışlarını ele alır (Kaplan, 2018). Göçmen Çocukların Beyoğlu'ndaki Kamondo merdiveninden inmelerinin ardından kaldırımın önünde akordeon çalarak söyledikleri şarkıların ilk kısmı enstrümanla olan çalışmanın sonraki bölümü ise benzer enstrümantal ezgileri çocukların kendi sesleriyle söylemesinden oluşur. Üzüntü içeren bu video küresel kapitalizmin, ekonomik adaletsizliklerin bir neticesi olarak görülmektedir (Sağır, 2008: 170).

Görsel 8. Seçkin Aydın, Babaannemi Taşıyamam, Ayrıca Onu Ne Yiyebilirim Ne De Giyebilirim, 2015, Yerleştirme/Kostüm

Göç tecrübeleri üzerinden kurgulanarak oluşturulan çalışmalarıyla sanat alanında bilinen çağdaş sanatçı Seçkin Aydın "Babaannemi Taşıyamam, ayrıca onu ne yiyebilirim ne de giyebilirim" diye adlandırdığı pestilden ürettiği kostüm biçimindeki yerleştirme çalışmasında, 1990 sonrasında Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesinde gerçekleşen köy boşaltma hükmünün ardından ailesiyle birlikte yaşamlarını sürdürdükleri bölgeye de uygulanmasıyla ilerleyen bir göç hikâyesini sanat yaratımında işlemiştir. Sanatçının bilinçaltında iz bırakan bu göç eylemi, zorunlu bir göç sürecinde yaşanan geçmişten kalan büyük bir şok sonucunda oluşmuş derin bir travmanın bıraktığı izi dışa aktarımının somut bir anlatımıdır. Sanatçının çocukluk çağına ait olan bu göç hikâyesini kendi ifadesiyle şöyle aktarmıştır. "Bir gün, bir gece, bir nehir ve yedi dağ yürüme mesafesindeki bir köye" gidiş sürecini kapsamaktadır. (Aydın, 2015:

<https://seckinaydinn.wordpress.com/2015/09/05/i-cant-carry-my-grandma-neither-can-i-eat-or-wear-her-babaannemi-tasiyamam-ayrica-onu-ne-yiyebilirim-ne-de-giyebilirim/>) Sanatçı bu yolculuk süresince giysilerinin üzerinde pestiller kullanarak bir giysi daha dikmeyi böylelikle yemek problemini ortadan kaldırmayı amaçlamış, ama aile büyüklerinden olan amcası ve babaannesinin yaşamlarını sürdürdükleri evden çıkamayacak durumda olmalarını anlayınca bu düşüncesinden cayarak pestilleri onlara vermiştir. Sanatçının bu çalışması, o yıllarda Güneydoğu bölgesinde yaşanan arbedeler nedeniyle herhangi bir maddi kazancı olmadan göç etmek zorunda bırakılan ailelerin yaşadığı zor süreci idrak ettirmekte ve yiyecek, barınma gibi birçok temel ihtiyaçtan mahrum bırakılan insanlar için bu zorunlu göç etme durumunun hem süreçte hem de sonrasında sarsıcı etkilerini temsil etmektedir. Ayrıca bu çalışmada göçün her bölgede görülme durumuna karşılık bıraktığı izleri önemseme çeşitliliğin ortaya çıkarılması ve milyonlarca insanın yurdundan edilme gibi sorunların farkındalık yaratması anlamı açısından da önemlidir (Erol, 2020).

Sonuç

Göç olgusu asırlardır süregelen özellikle de son yıllarda dünyada olan olaylar neticesinde gündemde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple üzerinde çok tartışılan, bir konu haline gelmiştir. Göç, geçmişten bugüne toplumların kültürel yapısının değişiminde etkin rol oynamıştır. Yıllardır insanlar birçok nedenden dolayı yaşadıkları yerleri terk etmek durumunda kalıp, göçmen sıfatını almıştır. Göçün oluşmasındaki sebepler arasında Savaşlar, iç karışıklıklar, yıkımlar gibi birçok olumsuz neden insanları zorunlu göç hareketine maruz bırakmıştır. Göç, alt bünyesinde birden çok itici güç barındırmasına karşılık bu bazı zamanlar toplumlarda yaşanan olumsuz durumlar olurken bazen ise insanın geçimini sağlayabilmesi, ya da daha iyi koşullarda hayat arayışı, refah isteği gibi ekonomik nedenler insanları göçe zorunlu kılar. Göç etmeye zorunlu bırakılan insan sayısının her geçen gün artış göstermesi nedeniyle birçok ülkenin üzerinde çareler aradığı çok önemli bir mesele haline gelen göç eylemi hem Ulusal hem milletlerarası sınırlar içinde sanatta da önemli bir alana sahiptir. Sanatçılar göç kavramı hakkındaki izlenimlerini göçün zorlu ve olumsuz sürecini görünür kılma adına çeşitli ifade biçimleriyle, sanat üretimlerinde göstermişlerdir. Yerli ve yabancı Birçok çağdaş sanatçı toplumsal bir sorun haline bu duruma değinerek göç olgusu üzerine çalışmalar gerçekleştirmiştir. Türkiye'deki güncel sanatta da göç etme hareketinin toplumsal ve bireysel sonuçlarının, çeşitli biçimlerle Gülsün Karamustafa gibi çağdaş sanatçıların çalışmalarına yansdığı görülmektedir. Göç etmek zorunda bırakılmış ya da göçmen bir aileden gelen Gülsün Karamustafa, Seçkin aydın gibi çağdaş sanatçıların kendilerini ifade etme biçimi olarak ele

aldıkları sanat pratiklerinde, sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda eser üreten sanatçı geçmişinden aldığı çıkarımlarla, bulunduğu toplumda yaşanan olayların izlerini eserlerine yansıtmaktadır. Göç insanların gerek kendi istekleri doğrultusunda veya mecburiyetten gerçekleşsin, sonuç olarak gitme, yerinden olma, ayrılma, bulunduğu coğrafyadan bilmediği farklı bir coğrafyaya hareket etme, vazgeçme, bırakma, terk etme durumları yönünden duygusal olarak bireylerin ruhsal yapısında derin etkiler bırakan olumsuz bir anlama sahiptir. Çağdaş Sanatçılar bu durumun ortaya çıkardığı problemleri ele almaları nedeniyle ve çözüm konusunda önerileriyle bu toplumlarda yaşananları görünür kılmakta ve çözümüne yarar sağlamaktadır.

Kaynakça

- Block, M. (2012, 30 Mayıs). The Aesthetics of Migration. Afterall. Online, Contexts, https://www.afterall.org/online/aesthetics-of-migration-as-representative-of-the-humancondition#.WK1sX2_yjIU
- Çeber, T. (2018). Plastik sanatlardaki üretimlerde ele alınış biçimiyle göç olgusu. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (22), 97-109.
- Erol, C. Ç. (2020). Göçün öteki yüzü: Türkiye çağdaş sanatında göç olgusu. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, (47), 400-407.
- Girgin, F. (2017). Sanatta göç teması. *International Journal of Social and Humanities Sciences IJSHS*, 1(1), 54-75.
- Kaplan, M. A. (2018). Çağdaş Türk sanatında göç, yersiz yurtsuzlaşma olgusunun Gülsüm Karamustafa Sanat çalışmaları üzerinden İncelenmesi Sobider: Sosyal Bilimler Dergisi, (29), 314-324.
- Sağır, Ç. (2008). "Gülsün Karamustafa" (Ed. İpek Duben, Esra Yıldız), Seksenlerde Türkiye'de çağdaş sanat: yeni açılımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Seyitvan, B. (2017). Çağdaş sanat bağlamında göç ve mültecilik Yüksek Lisans Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi

Görsel Kaynakça

Artist Issam Kourbaj Depicts Fractured Lives of Syrian Refugees. (2015, 20 Temmuz). Etcetera. <http://www.hamhigh.co.uk/etcetera/art/artist-issam-kourbaj-depicts-fractured-lives-of-syrianrefugees-1-4144256> adresinden 20 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.

Görsel 1. Banksy, “Mülteci Teknesi”, Yerleştirme, <https://www.artkolik.net/haber/banksyden-sosyal-medya-cekilisi-2682> adresinden 21 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.

Görsel 2. Ai Weiwei, yerleştirme, <http://www.designalive.pl/ai-wei-wei-w-holdzie-uchodzcom/> adresinden 21 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.

Görsel 3. Reena Saini Kallat, İsimli (Harita, Çizim), 10 dk. Sesli döngü <https://www.oneart.org/galleries/reena-saini-kallat-untitled-mapdrawing> adresinden 22 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.

Görsel 4. Claire Fontaine, Yabancılar Her yerde adresinden 22 Şubat 2017 tarihinde alınmıştır. <https://www.afterall.org/article/aesthetics-of-migration-as-representative-of-the-human-condition> 21 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.

Görsel 5. Kaybedilen Başka Bir gün <http://issamkourbaj.co.uk/another-day-lost/> adresinden 22 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.

Artist Issam Kourbaj Depicts Fractured Lives of Syrian Refugees. (2015, 20 Temmuz). Etcetera. <http://www.hamhigh.co.uk/etcetera/art/artist-issam-kourbaj-depicts-fractured-lives-of-syrianrefugees-1-4144256> adresinden 22 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.

Görsel 6. Gülsün Karamustafa, Kuryeler, 1991, Yerleştirme <https://saltonline.org/en/2007/gulsun-karamustafa-ile-salt-arastirmadaki-arsivi-uzerine> adresinden 22 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.

Görsel 7. Gülsüm Karamustafa, Merdiven, Çalikoğlu, Levent, (2008). Çağdaş Sanat Konuşmaları 3: 90'lı Yıllarda Türkiye'de Çağdaş Sanat, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 22 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.

Görsel 8. Seçkin Aydın, Babaannemi Taşıyamam, Ayrıca Onu Ne Yiyebilirim Ne De Giyebilirim, <https://seckinaydinn.wordpress.com/2015/09/05/i-cant-carry-my-grandma-neither-can-i-eat-or-wear-her-babaannemi-tasiyamam->

ayrica-onu-ne-yiyebilirim-ne-de-giyebilirim/ adresinden 25 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.

İnternet Kaynakça

Seçkin Aydın, Babaannemi Taşıyamam, Ayrıca Onu Ne Yiyebilirim Ne De Giyebilirim, 2015 <https://seckinaydinn.wordpress.com/2015/09/05/i-cant-carry-my-grandma-neither-can-i-eat-or-wear-her-babaannemi-tasiyamam-ayrica-onu-ne-yiyebilirim-ne-de-giyebilirim/> Erişim tarihi (25.12.2020)

Ai Weiwei, yerleştirme, <https://www.arkitera.com/haber/ai-weiwei-multeci-sorununu-14-000-can-yelegi-ile-gozler-one-serdi/> Erişim tarihi (25.12.2020)

Banksy, “Mülteci Teknesi”, Yerleştirme, 2016
<https://www.artkolik.net/haber/banksyden-sosyal-medya-cekilisi-2682>
Erişim tarihi (25.12.2020)

